

ATHENS FORUM, Φύλο, Ειρήνη και Εξωτερική Πολιτική: Η Ευρωπαϊκή Προοπτική

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ		Άννα
ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ		
ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ		
Πρόεδρος της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών		

ATHENS FORUM	
ΦΥΛΟ, ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ	28- 29.05.2 003
"Gender in External Relations: the European Perspective"	

Θα ήθελα να ξεκινήσω την παρέμβασή μου
σ' αυτό το σημαντικό συνέδριο παραθέτοντας
ένα απόσπασμα από το άρθρο "Αν
Κυβερνούσαν τον Κόσμο οι Γυναίκες", ενός
άνδρα στοχαστή της εποχής μας του καθηγητή
Φράνσις Φουκουγιάμα, ο οποίος γράφει: "Θα
μπορούσε σίγουρα να προβλεφθεί ότι η
μεγαλύτερη συμμετοχή γυναικών στην πολιτική
ζωή θα οδηγούσε σε ένα λιγότερο βίαιο κόσμο.
Μπορεί η Αθηνά, η Ελληνίδα θεά της σοφίας και
του πολέμου, να υπήρξε το γυναικείο πρότυπο
κατά την αρχαιότητα, αλλά στον σημερινό
κόσμο οι γυναίκες μπορούν να διαδραματίσουν
ένα καταλυτικό ρόλο κατά του милитарισμού και
υπέρ της ειρήνης."

Είναι ακριβώς αυτές οι ιδέες που εμπνέουν το σύγχρονο κίνημα των γυναικών που ζητά να ακουστεί η φωνή τους και να συμμετέχουν οι γυναίκες στο σχεδιασμό και στην οικοδόμηση του μέλλοντος. Γιατί μας συνεγείρει και μας εμπνέει το όραμα ενός ισορροπημένου και αποστρατιχοποιημένου κόσμου, που θα συμβιώνει ειρηνικά και θα λύνει τις όποιες διαφορές του μέσα από διάλογο. Το όραμα μιας παγκόσμιας διακυβέρνησης και μιας εξωτερικής πολιτικής που θα απορρίπτει και θα αποκλείει τη βία και τον πόλεμο ως μέσα επίλυσης των διαφορών, που θα κατανέμει δίκαια τους πόρους του πλανήτη και τα αγαθά της επιστήμης και της τεχνολογίας, που θα δίνει προτεραιότητα στη ποιότητα της ζωής, στην κοινωνική αλληλεγγύη, στη συνεργασία και στη δημιουργική συνύπαρξη των ανθρώπων. Το όραμα ενός κόσμου που ξαναβρίσκει την ενότητά του και την ισορροπία του μέσα από τη σύζευξη των αξιών, των ιδεών, των οραμάτων, των επιδιώξεων και των προτεραιοτήτων και των δύο φύλων του γένους των ανθρώπων.

Σήμερα οι γυναίκες απουσιάζουν από τις επίσημες διεθνείς πρωτοβουλίες και τις αποφάσεις που λαμβάνονται περί πολέμου ή ειρήνης. Οι γυναίκες απουσιάζουν από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και από τους διεθνείς οργανισμούς. Ο αποκλεισμός των γυναικών από τα fora εξωτερικής πολιτικής και τις διαπραγματεύσεις ακολουθεί τις τάσεις αποκλεισμού που συναντούμε σε όλα τα κέντρα λήψης αποφάσεων σε παγκόσμια κλίμακα και οφείλεται κατά κύριο λόγο στα παραδοσιακά στερεότυπα, στις κοινωνικές προκαταλήψεις και τις πρακτικές διάκρισης που ακολουθούνται εις βάρος των γυναικών από τους κατέχοντες την εξουσία. Αυτός ο αποκλεισμός είναι βέβαιον ότι επιδρά αρνητικά στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των αποφάσεων, αφού δεν λαμβάνονται υπόψη οι εμπειρίες, η οπτική και οι ανάγκες του 50% του πληθυσμού.

Το χειρότερο όλων είναι ότι η υπερεκπροσώπηση της ανδρικής επιθετικότητας συντελεί στην διαιώνιση της κουλτούρας της βίας και στην αδυναμία εξεύρεσης λύσεων μέσα από διάλογο και διαπραγματεύσεις.

Ειλικρινά, κάθε φορά που γίνεται αναφορά στο μεσανατολικό πρόβλημα, αναρωτιέμαι γιατί δεν αναθέτουν στις Ισραηλίτισσες και στις Παλαιστίνιες του Jerusalem Link να λύσουν το πρόβλημα, αφού οι άνδρες έχουν αποδειχτεί εντελώς ανίκανοι να αποτρέψουν τη βία και να βρουν δίκαιες λύσεις μέσα από διάλογο και συμβιβασμό. Δυστυχώς το στερεότυπο της ανδρικής ισχύος και της πυγμής που συχνά εκφράζεται με την περιφρόνηση της ανθρώπινης ζωής, έχει πολύ μεγάλο κόστος για τη διεθνή ειρήνη και ευημερία. Πιστεύω βαθιά πως η ειρήνη, η ευημερία και η σταθερότητα στη Μέση Ανατολή και σε άλλες περιοχές συγκρούσεων μπορούν να επιτευχθούν αν δοθούν στις γυναίκες περισσότερες ευκαιρίες συμμετοχής σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής, καθώς και στο διάλογο και τις διαπραγματεύσεις για την ειρήνη.

Το φύλο είναι μία σημαντική μεταβλητή, η οποία δυστυχώς παραβλέπεται στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής. Οι γυναίκες ως σύνολο, ιστορικά, δεν συνδέονται με πολεμικές πράξεις βίας. Έχοντας ζήσει επί αιώνες στην ιδιωτική σφαίρα έχουν αναπτύξει φιλειρηνικές ιδιότητες, των οποίων η μεταφορά στην εξωτερική πολιτική και στις διεθνείς σχέσεις θα μπορούσε να αλλάξει άρδην την υπάρχουσα κατάσταση και να μεταβάλει την κουλτούρα της αντιπαράθεσης και της βίας σε κουλτούρα ειρήνης και συνεννόησης.

Ο αριθμός των γυναικών που συμμετέχουν στο διπλωματικό σώμα είναι μικρός και συνήθως αφορά σε θέσεις χαμηλής ευθύνης. Οι γυναίκες

δεν αντιπροσωπεύονται στις υψηλότερες θέσεις παρά το γεγονός ότι έχει διαπιστωθεί ότι χρησιμοποιούν διαφορετικό τρόπο προσέγγισης των διεθνών σχέσεων επιδιώκοντας μεγαλύτερη συνεργασία και συμβιβαστικές λύσεις. Οι υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και η αρμόδια Γενική Διεύθυνση Εξωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποτελείται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό από στελέχη γένους ανδρικού. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ουδέποτε έχει αναθέσει τη θέση του αρμόδιου Επιτρόπου για τις Εξωτερικές Σχέσεις σε γυναίκα.

Ωστόσο, η προώθηση της ισότητας των φύλων αποτελεί σημαντικό στοιχείο των εξωτερικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της πολιτικής συνεργασίας με τρίτες χώρες. Ιδιαίτερα, η προώθηση και προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών αποτελεί απαραίτητο στοιχείο των πολιτικών για τα ανθρώπινα δικαιώματα που εφαρμόζει η Ε.Ε. Παράλληλα, η νομοθεσία για την ίση μεταχείριση αποτελεί τμήμα του κοινοτικού κεκτημένου, το οποίο οι τρίτες χώρες που υποβάλουν αίτηση προσχώρησης στην Ε.Ε., ή συνάπτουν συμφωνίες υποχρεούνται να σέβονται.

Οι διμερείς συμφωνίες παρέχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση την ευκαιρία για την προώθηση δομών που εξασφαλίζουν την ισότιμη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στις κοινωνίες σε ολόκληρο τον κόσμο. Βασικό εργαλείο στον εξωτερικό τομέα αποτελεί το γεγονός ότι όλες οι διμερείς συμφωνίες που υπογράφει η Ε.Ε. περιέχουν ως ρήτρα το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αρχής της ισότητας των φύλων από το αντισυμβαλλόμενο κράτος.

Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής πολιτικής για τη Μεσόγειο, στις δηλώσεις των

Ευρωπαϊκών Συμβουλίων για την ευρωμεσογειακή στρατηγική και των διυπουργικών συναντήσεων, βάσει της διαδικασίας της Βαρκελώνης, γίνεται πάντοτε ειδική μνεία στην προάσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών. (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα). Στους κανονισμούς MEDA I (1996) και MEDA II (2000), υπάρχει ρητή διάταξη για την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών και την προώθηση του ρόλου τους στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, της ανάπτυξης και της εκπαίδευσης. Στις διαμεσογειακές σχέσεις συμφωνίες Σύνδεσης που έχουν τεθεί σε ισχύ υπάρχει γενική ρήτρα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αρχών, αλλά και ειδικές διατάξεις για την ανάγκη προώθησης του ρόλου των γυναικών, κυρίως στην εκπαίδευση και απασχόληση.

Οι πρόσφατες συμφωνίες Κοτονού, Ε.Ε-ΑΚΕ (Ε.Υ.-Α.Κ.Ρ.) υιοθετούν την αρχή της συμμετοχής στην αναπτυξιακή διαδικασία με βάση την ισότητα των φύλων. Το άρθρο 31 ορίζει ότι η ισότητα των φύλων θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλες τις σφαίρες της πολιτικής, οικονομικής κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής των αντισυμβαλλόμενων μερών. Δυστυχώς στην πράξη, σε πολλά κράτη της Αφρικής μέλη της συμφωνίας Κοτονού, όπου οι γυναίκες συνέβαλαν τόσο όσο και οι άνδρες στην ανατροπή της αποικιοκρατίας, οι γυναίκες αποκλείονται συστηματικά από τις διαδικασίες ανασυγκρότησης και εξακολουθούν να υφίστανται καταπίεση, διακρίσεις και να αντιμετωπίζονται ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Αποδεικνύεται επίσης ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης ή οι χρηματοοικονομικές πιστώσεις είναι προσβάσιμες μόνο για τους άνδρες, ενώ οι γυναίκες αντιμετωπίζουν τα σοβαρότερα προβλήματα υποσιτισμού, φτώχειας, αναλφαβητισμού και υποαπασχόλησης.

Γενικότερα, παρατηρείται πλήρης περιφρόνηση για τις ανάγκες των γυναικών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στις συμφωνίες Mercosur (Ε.Ε-Λατινικής Αμερικής), μετά από μία αξιολόγηση της επίπτωσης των οικονομικών συμφωνιών ανά φύλο, καταγράφηκαν ενδιαφέροντα συμπεράσματα, όπως η αύξηση της γυναικείας συμμετοχής στις πιο κακοπληρωμένες θέσεις εργασίας, η διεύρυνση των ανισοτήτων με βάση το φύλο στην αγορά εργασίας κλπ. Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι η Ε.Ε. θα πρέπει να συνοδεύσει τις συμφωνίες εμπορικού χαρακτήρα με πολιτικές φύλου, που θα ενσωματώνονται πλήρως στις εμπορικές συμφωνίες, όπως η πρόσβαση των γυναικών σε χρηματοοικονομικές πιστώσεις, συμμετοχή στις εμπορικές αντιπροσωπείες, ορισμός ελάχιστων όρων εργασίας κλπ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ-ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Είναι γεγονός ότι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έχει μεταβάλει ριζικά τη φύση των διεθνών σχέσεων στην Ε.Ε.: από την προσήλωση στην άμυνα, τους εξοπλισμούς και τη διπλωματία περάσαμε σε διαφορετικούς τομείς άσκησης εξωτερικής πολιτικής, όπως τα Μ.Μ.Ε., τα ανθρώπινα δικαιώματα, η υγεία, η εκπαίδευση, το σύστημα δικαίου, η ανθρωπιστική βοήθεια, το περιβάλλον, το εμπόριο, οι πληθυσμιακές αναλογίες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συνθήκες ενίσχυσης της συμμετοχής των γυναικών στη χάραξη της διεθνούς πολιτικής.

Η ανάλυση θεμάτων με βάση το φύλο θα πρέπει να λαμβάνεται αυτόματα υπόψη στο σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών έξω από τα σύνορα της Ένωσης. Η έλλειψη εκπαίδευσης σε θέματα φύλου έχει οδηγήσει συχνά σε εσφαλμένες επιλογές και παρεμβάσεις, οι οποίες δεν αναγνωρίζουν τις ανάγκες του μεγαλύτερου μέρους των πληθυσμών. Για τη θεμελίωση δημοκρατικών και δίκαιων

κοινωνιών στις τρίτες χώρες, καίρια σημασία έχει αφενός η προσεκτική εξέταση των πτυχών που αφορούν τα δύο φύλα και αφετέρου η θεσμοθέτηση συγκεκριμένων μηχανισμών προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι άνθρωποι -γυναίκες, άνδρες, αγόρια και κορίτσια- μπορούν να απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα και να συμμετέχουν ισότιμα στην κοινωνία.

Προς αυτή την κατεύθυνση, δύο βασικά εργαλεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν: η νομική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των γυναικών και η καθιέρωση εθνικών μηχανισμών για την ισότητα των φύλων, που θα ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και την αξιοποίηση του γυναικείου δυναμικού στην αναπτυξιακή προσπάθεια, καθώς και στην πρόληψη και επίλυση των συγκρούσεων. Όταν οι δύο αυτές προσεγγίσεις συνδυάζονται αποτελεσματικά, τα θέματα φύλου αντιμετωπίζονται όχι απλά ως ξεχωριστό γυναικείο θέμα, αλλά ως ένα διαρθρωτικό ζήτημα, που αφορά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας και τη διασφάλιση της ειρήνης.

Οι στόχοι των διμερών και πολυμερών συμφωνιών που υπογράφει η Ε.Ε. θα πρέπει να συμβάλουν στη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και στην ενσωμάτωση των προτάσεων της σε όλα τα στάδια των διαπραγματεύσεων και εφαρμογής των εμπορικών συμφωνιών, όπως επίσης και στην αξιολόγηση και επίβλεψη των αποτελεσμάτων, ώστε να βελτιωθεί η συμμετοχή των γυναικών κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Δυστυχώς, ο καθορισμός ειδικότερα της εμπορικής πολιτικής της Ε.Ε. δεν γίνεται πάντα με τον πιο διαφανή τρόπο, αφού διεξάγεται κλεισμένων των θυρών από τους αντιπροσώπους των κρατών μελών που συμμετέχουν στο αρμόδιο όργανο, την Επιτροπή 133, αποκλείοντας από τις διαδικασίες το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την κοινωνία

των πολιτών. Έτσι, η διαμόρφωση της εμπορικής πολιτικής της Κοινότητας δεν ορίζεται πάντοτε με κριτήρια, όπως αυτό της καταπολέμησης των ανισοτήτων που σχετίζονται με το φύλο.

Με τα κοινοτικά προγράμματα Δάφνη, προωθείται η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος της εμπορίας ανθρώπων που πλήττει κυρίως τις γυναίκες στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, στην Κύπρο, τη Μάλτα και την Τουρκία και στις χώρες μέλη ΕΟΧ/ΕΕΕΣ. Σκοπός του προγράμματος ΔΑΦΝΗ είναι να υποστηρίξει το έργο των ΜΚΟ και των δημόσιων αρχών που αναπτύσσουν δράση στον τομέα της προστασίας των γυναικών και των παιδιών απέναντι στη βία και την πρόληψη της βίας υπό τις πολλαπλές μορφές της: ενδοοικογενειακή, σεξουαλική βία, βία κατά των μειονοτήτων. Το πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ αναγνωρίστηκε ως σημαντικό πολυτομεακό μέσο για την καταπολέμηση της βίας και απέκτησε ορατότητα και σε διεθνές επίπεδο. Στο δεύτερο Παγκόσμιο Συνέδριο της Γιοκοχάμα κατά της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών, π.χ., πολλά αποτελέσματα που επετεύχθησαν στο πλαίσιο του ΔΑΦΝΗ παρουσιάστηκαν ως παραδείγματα προς μίμηση κατά τις εργασίες της Ολομέλειας.

Το gender mainstreaming παραμένει μία σημαντική πρόκληση για τα όργανα της Ε.Ε. ειδικά στο χώρο των εξωτερικών σχέσεων. Είναι απαραίτητο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή σε όλες τις συμφωνίες τους, είτε εμπορικού τύπου είτε συνεργασίας ή βοήθειας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, να απαιτούν τον αυστηρό σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα όσον αφορά τα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών και να απαιτούν σαφώς την εφαρμογή πολιτικής ισότητας, *ως προϋπόθεση για την υπογραφή*

αυτών των συμφωνιών. Επίσης, το προσωπικό της Επιτροπής και των κρατών μελών που φέρει την ευθύνη για τομείς που σχετίζονται με τη διεθνή ασφάλεια και ανάπτυξη θα πρέπει να εκπαιδεύεται σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής αναλύσεων φύλου στις εφαρμοζόμενες πολιτικές και συμφωνίες.

Οι πολιτικές αυτές, στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ θα πρέπει να συνοδεύονται με προγράμματα καταπολέμησης σοβαρών φαινομένων όπως η φτώχεια, ο αναλφαβητισμός, η θνησιμότητα, οι δυσχέρειες για την εξασφάλιση της υγείας των μητέρων, η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις μεταδοτικές ασθένειες, η καταπολέμηση όλων των μορφών φονταμενταλισμού, η εξασφάλιση πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, η εντατικοποίηση της καταπολέμησης του AIDS, η εξάλειψη πρακτικών όπως οι ακρωτηριασμοί των γεννητικών οργάνων, καθώς και άλλων «παραδόσεων» που προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των γυναικών.

Είναι καθοριστικής σημασίας οι συμφωνίες σύνδεσης που υπογράφηκαν με αναπτυσσόμενες χώρες και οι περιφερειακές στρατηγικές της Ένωσης να προβλέπουν την συλλογή στατιστικών στοιχείων και τη συστηματική ανταλλαγή και αξιολόγηση πληροφοριών σε ό,τι αφορά τις επιπτώσεις κατά φύλο από τις υπάρχουσες και μελλοντικές συμφωνίες.

Για να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών στην εξωτερική πολιτική της Ε.Ε., θα πρέπει τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν και κυρίως να θεσμοθετήσουν την ισόρροπη συμμετοχή των φύλων στα δημόσια αξιώματα και στις κυβερνητικές θέσεις, να προσλαμβάνουν περισσότερες γυναίκες σε διπλωματικές υπηρεσίες, να διορίζουν περισσότερες γυναίκες στις αντιπροσωπείες και τις διπλωματικές

αποστολές που στέλνουν, καθώς και στις επίσημες διαπραγματεύσεις.

Οι γυναικείες ομάδες και οργανώσεις θα πρέπει να υποστηρίζονται πολιτικά, τεχνικά και οικονομικά. Πρακτικά αυτό σημαίνει εκπαίδευση των γυναικών στην άσκηση ηγεσίας, στην επίλυση συγκρούσεων, στη διαπραγμάτευση, στη σύναψη διεθνών συμφωνιών. Είναι απαραίτητο να μην αντιμετωπίζονται πλέον οι γυναίκες απλώς ως μία ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα αλλά να αναγνωριστούν ως παράγοντας ανάπτυξης και άσκησης πολιτικής εξουσίας.

Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν, με πρόσφατη δήλωσή του συνιστά ότι οι γυναίκες θα πρέπει να κατέχουν τουλάχιστον το 40% του συνόλου των θέσεων στις αποστολές που έχουν ως αντικείμενο τη συμφιλίωση, τη σταθερότητα, την ενημέρωση, την κοινωνική δικαιοσύνη και την ανοικοδόμηση. Αναμένουμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον να δούμε ποιά θα είναι η συμμετοχή των γυναικών στις διαδικασίες ανασυγκρότησης του Ιράκ και της μελλοντικής κυβέρνησης. Η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έχει ήδη κάνει σχετικό διάβημα και έχει θέσει υπόψη του Γενικού Γραμματέα τη Διακήρυξη των Αθηνών για την Ειρήνη της 31 Μαρτίου 2003, όπου, μεταξύ των άλλων ζητούμε και τη συγκρότηση ενός Διεθνούς Συμβουλίου Γυναικών.

Τέλος, θα ήθελα να θυμηθούμε ότι η Πλατφόρμα Δράσης της Τέταρτης Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες στο Πεκίνο, υπογραμμίζει ότι «οι γυναίκες καθιερώνονται ολοένα και περισσότερο ως κεντρικοί παράγοντες με ποικίλες ιδιότητες στο κίνημα της ανθρωπότητας για την ειρήνη. Η πλήρης συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων

είναι σημαντική για την εγκαθίδρυση βιώσιμης ειρήνης».

Άννα Καραμάνου-ευρωβουλευτής

eMail: info@karamanou.gr www.karamanou.gr

Βιβλιογραφία

1. Maj Britt Theorin- Έκθεση της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών σχετικά με την ανάμιξη γυναικών στην ειρηνική επίλυση συγκρούσεων, Ολομέλεια Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 20.10.2000
2. Ρόδη Κράτσα-Τσαγκαροπούλου-Έκθεση της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών σχετικά με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι των χωρών της Μεσογείου όσον αφορά την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών και των ίσων ευκαιριών στις χώρες αυτές , Ολομέλεια Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 23.01.2002
3. Maria Antonia Aviles Perea- Έκθεση της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών σχετικά με την ενδιάμεση αναθεώρηση του προγράμματος Daphne, Ολομέλεια Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 24.02.2003
4. Patsy Sorensen-Γνωμοδότηση της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Πολιτών σχετικά με την εκπαίδευση και την κατάρτιση στο πλαίσιο της μείωσης της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες, Ολομέλεια Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 29.01.2003
5. UNIFEM- Progress of the World's Women 2002: Volume 2: Gender Equality and the Millennium Development Goals
6. Leah Berger "Conflict Prevention, Gender and Early Warning" FEWER 2002
7. Women's Foreign Policy Group study "The Status of Women in International Affairs

Professions"

8. Women in Development Europe (WIDE)
"Instruments for gender equality in trade agreements" 2002
9. Nancy McGlen-M.Sarkees "The status of Women in Foreign Policy" Foreign Policy Association 1995
10. 10. Sanam Naraghi-Anderlini "Women, Peace and Security: A Policy Audit", International Alert 2001
11. Cynthia Enloe "Masculinity as Foreign Policy Issue" Foreign Policy Vol.5, N° 36